

Rübabə Mübariz qızı ŞƏFİBƏYLİ
BDU-nun Sosiologiya kafedrasının
doktorantı
E-mail: rubabashafibayli@gmail.com

GƏNCLƏR SUBKULTURASININ FORMALAŞMASI VƏ İNKİŞAFI

Xülasə: Bu məqalədə gənclər subkulturasının formalaşması və inkişafını tədqiq etmişəm. XX əsrdə formalaşmağa başlayan, gənclər kollektivləşmələrindən meydana gələn submədəniyyət anlayışı o dövrdən başlayaraq bir çox tədqiqatçının diqqət mərkəzində olmuşdur. Submədəniyyət və ya subkultura anlayışları latınca sub və kultura sözlərindəndir. Bu nöqtəyi nəzərdən, submədəniyyət dedikdə, mədəniyyətdaxili, mədəniyyətyanı başa düşülür.

Subkulturanın tərkibini formalaşdıran insanlar cəmiyyətin fərqli bir qrupuna mənsub olub, cinsi mənsubiyyəti, yaşı, etnik tərkibi, incəsənət zövqləri, geyim üslubu və yaşayış tərziləri ilə cəmiyyətin digər üzvlərindən fərqlənərək, subkultura altında birləşirlər. Bütün bunları nəzərə alaraq, submədəniyyəti öz mənəvi dəyərləri, normaları, həyat tərziləri və düşüncə forması olan gənclərdən ibarət əlavə mədəniyyət forması kimi təsvir etmək olar.

Açar sözlər: *submədəniyyət, sosial həyat, sosial normalar, gənclər siyasəti.*

UOT: 316

DOI: 10.54414/txpm4421

Giriş

Cəmiyyətin vacib hissəsi olaraq mədəniyyət insanların gündəlik həyat fəaliyyətində yaranan və formalaşan sosial normalar və dəyərlər sistemi hesab olunur. [1, 42] Bu sosial norma və dəyərlər sistemi insanların şəxsiyyətinin formalaşmasında böyük rol oynayaraq, fərdin gündəlik fəaliyyətinin bir hissəsi olub, cəmiyyətin özəyini təşkil edir. Bu baxımdan hər bir mədəniyyət formalaşdığı və ya aid olduğu cəmiyyətlə əlaqəli olduğundan, o cəmiyyətin inikası hesab olunur.

Tarixin müəyyən dövrlərində cəmiyyətdə mövcud olan mədəniyyətlə yanaşı, bu mədəniyyətin başqa təzahür forması kimi mədəniyyətdaxili və mədəniyyətyanı anlayışları meydana çıxmışdır. Elmi ədəbiyyatlarda bu anlayış submədəniyyət olaraq da ifadə olunur.

Cəmiyyətin daxilində belə fərqli bir qrup insanların birləşməsi cəmiyyətin inkişafı üçün sosial inqilab rolunu oynadığını hesab etmək olar. Bu baxımdan Karl Marksın fikrincə, cəmiyyətin sosial inkişafında mühüm faktor kimi cəmiyyətin məhsuldar qüvvələrinin dəyişilməsi sosial inqilaba, istehsal üsulunun, ümumilikdə isə cəmiyyətin dəyişilməsinə səbəb olur. Marksa görə, bu tip inqilablar “tarixin lokomotivləridir”, cəmiyyəti yeniləşdirir, inkişafını sürətləndirir. [1, 44] Cəmiyyətdə baş verən dəyişikliklər

cəmiyyətin yenidən formalaşmasına, dəyişilməsinə və son nöqtədə əvvəlkindən daha fərqli struktura sahib olmasına gətirib çıxarır.

Qeyd etmək lazımdır ki, sosioloqlar tərəfindən subkultura dair razılaşıdırılmış tərif yoxdur. Submədəniyyət nəzəriyyəçiləri daha çox subkultural qrupları araşdırdıqları və sosioloji sapma nəzəriyyələrini submədəniyyət çərçivəsinə daxil etdikləri üçün subkulturaların tərifini genişləndirməyə və dəyişməyə davam edirlər. Beləliklə, subkulturanın tərfi mübahisəlidir. Bəzi nəzəriyyəçilər hətta bu konsepsiyanın öz faydalılığını geridə qoyduğuna inanırlar. Bununla belə, subkulturalar və subkulturoloji nəzəriyyənin giriş anlayışı üçün işlək tərif lazımdır. Beləliklə, aşağıda göstərilən subkulturaların xüsusiyyətləri ən görkəmli subkultural alimlərin konsepsiyalarını və nəzəriyyələrini özündə cəmləşdirir. [3] Subkulturalar dominant mədəniyyətlər kimi təbəqələşmə sistemlərini yaradırlar. Subkulturaların təbəqələşmə sistemi qrup daxilində davamlı dəyişən kollektiv dəyərlərə əsaslanır. Dominant mədəniyyətlər kimi, subkulturalar da təbəqələşməni mədəni kapital, simvolik kapital və orijinallığa əsaslanır. Mədəni kapital fərdin subkulturanın norma və təcrübələrinə necə əməl etməsinə əsaslanır, simvolik kapital fərdin subkulturaladakı statusuna əsaslanan hörmət və qanunilikdir. Bununla belə,

orijinalıq, fərdlərin subkulturanın bir hissəsi olmaq üçün ardıcıl olaraq yerinə yetirməli olduğu sosial quruluşdur. Stratifikasiya sisteminin və həqiqiliyin əlavə komponenti subkulturanın ixtisaslaşdırılmış lüğətidir. İxtisaslaşmış lüğət subkulturada olanlarla olmayanlar arasında bölünməni göstərir, müəyyən sözlər və ifadələr subkulturanın hamısı və ya kiçik bir hissəsi tərəfindən başa düşülür. Beləliklə, ixtisaslaşdırılmış submədəniyyət lüğəti fərdlərin nə qədər subkulturanın bir hissəsi olduğunu nümayiş etdirir və subkulturanın daxili iyerarxiyasına əlavə edir. [3]

Subkultura, bir mədəniyyət daxilində özünü mənsub olduğu ana mədəniyyətdən fərqləndirən, çox vaxt bəzi əsas prinsipləri qoruyan insanlar qrupudur.

Subkulturalar mədəni, siyasi və cinsi məsələlərlə bağlı öz norma və dəyərlərini inkişaf etdirir. Subkulturalar cəmiyyətin bir hissəsi olub, özünə məxsus xüsusiyyətləri ehtiva edir.

Submədəniyyət çoxluğun mədəniyyətindən öz dəyərlər sistemi, danışq jarqonu, davranış mədəniyyəti və geyimi ilə fərqlənməyə çalışır. Milli, demoqrafik, ixtisas, coğrafi və digər əsaslar üzrə formalaşan submədəniyyətləri təsnif edirlər. Ən diqqət çəkən isə gənclərə xas olan submədəniyyətdir.

Submədəniyyət nəzəriyyəsi ilk dəfə 1920-ci illərdə Çikaqo Məktəbində sosiologiya alimləri tərəfindən hazırlanmışdır. Çikaqo Məktəbi deviant davranışın mövcudluğunu araşdırmağa başladı və yaranan fərqi cəmiyyətdəki sosial problemlərin məhsulu kimi müzakirə etdi. Birminqem Məktəbi fərdlərin subkulturalar adlanan kollektiv yayınma formalarında iştirak edən qruplara qoşulma yollarını araşdıraraq subkulturoloji nəzəriyyəyə əlavə etdi. Müasir nəzəriyyəçilər üçün konsepsiyanın özü mübahisəlidir və bəziləri subkulturanın artıq kollektiv fəaliyyətləri təsvir etmədiyini irəli sürən “post-subkultura” perspektivi ilə uyğunlaşır. Sosioloqlar subkulturaların niyə formalaşdığını, subkulturların nə üçün deviant qrup davranışı ilə məşğul olmağı seçdiklərini və bütövlükdə cəmiyyət haqqında hansı subkultural fəaliyyətin bizə məlumat verə biləcəyini öyrənmək üçün subkulturaları öyrənməyə davam edirlər. [3] Çikaqo Məktəbi, tədqiqatlarına etnoqrafik və empirik yanaşmaya böyük diqqət yetirməklə, ya-

yınma çərçivəsindən istifadə edərək subkulturaları müəyyən etdi. Çikaqo Məktəbindən ortaya çıxan töhfələrin əksəriyyəti immiqrantlara, afro-amerikalılara və yoxsul işçi sinfinə yönəlmiş tədqiqatlarla müəyyən qrupların niyə cinayət və ya deviant davranışa daha çox meyilli olduğu sualına yönəldilmişdir. Bundan əlavə, Çikaqo Məktəbinin nəzəriyyəçiləri deviantlığı sosial interaksionizm kontekstində təhlil etdilər və beləliklə deviant subkultural, yəni dəstə iştirakını zəif fərqi seçimlər, əxlaqi uğursuzluqlar və ya psixoloji pozğunluqlar kimi fərqi şəxsiyyət xüsusiyyətləri və genetikası deyil, sosial və ekoloji problemlərin nəticəsi kimi qeyd etdirlər. [3]

1922-ci ildə Çikaqo Məktəbindən Robert Park və Ernest Burgess sosial həyatı bioloji orqanizmlərlə müqayisə edən “insan ekologiyası” nəzəriyyəsini inkişaf etdirdilər. Onlar iddia edirdilər ki, sosial qruplar və institutlar bütövlükdə sosial qrupun sabitliyi üçün birlikdə fəaliyyət göstərirlər. Münaqişə, dəyişiklik və rəqabət yarandıqda insanlar yeni şərtlərə uyğunlaşmağa çalışırlar, nəticədə isə cəmiyyət tarazlığa qaydır. Texnoloji yeniliklər və iqtisadi dəyişikliklər kimi məsələlər sosial nizamsızlığa səbəb ola bilər ki, bu da öz növbəsində yayınma ilə nəticələnə bilər. Məsələn, dəstələr və digər cinayətkar qruplar qanuni resurslara qeyri-qanuni yollarla daxil olmaq məcburiyyətində olan sosial gərginlik səbəbindən yaranır. Clifford Shaw və Henry McKay 1942-ci ildə bu nəzəriyyəni deviasiya üçün sosial qeyri-mütəşəkkilləşmə çərçivəsini inkişaf etdirərək genişləndirdilər. Onlar iddia edirdilər ki, yayınma və sosial qeyri-sabitlik ilk növbədə coğrafi yerləşmənin nəticəsidir, çünki yaşayış yerlərində qeyri-sabitlik yüksək dərəcədə ortaya çıxır. Bundan əlavə, Edwin Sutherland və Donald Cressey 1934-cü ildə Çikaqo Məktəbinin fərdlərin sosial mühitinin onların diferensial assosiasiya nəzəriyyəsi ilə cinayət törətmə ehtimalına təsir etdiyinə dair təklifini genişləndirdilər. Diferensial assosiasiyanın əsas mənası ondan ibarətdir ki, cinayətkar yayınma üçün üsullar və əsaslandırma, xüsusən də yaxın dostlardan və ailə üzvlərindən öyrənilir. Beləliklə, deviant davranışa meyillər doğuş zamanı müəyyən edilmir, lakin həmyaşıdların sosial qrupları normadan daha çox deviant dostlara keçdikcə zamanla inkişaf edir. [3]

Subkultura iştirakçıları çox vaxt dominant mədəniyyətə uyğun gəlməyən marginallaşmış

şəxslərdən ibarətdir. Hovard Bekerin 1963-cü ildə etikətləmə nəzəriyyəsində qeyd etdiyi kimi, dominant sosial qruplar “qrupdaxili”nin paylaşılmalı dəyərlərinə və normalarına əsaslanan “qrupdankənar”ın kim olduğunu müəyyən edir. “Qrupda” sosial qruplar çox vaxt “xarici qrup”un hansı dəyərləri və normaları yerinə yetirə bilməyəcəyinə qərar verən dominant mədəniyyətdir. Bunun əksinə olaraq, “xarici qrup” “qrupdaxili” ilə eyni resurslara və ya praktikaya malik olmaya bilər və öz növbəsində “qrupdaxili”nin norma və gözləntilərini qarşılaya bilməz və beləliklə də onları dominant qrupdan kənara çıxara bilər. Bu fərqlər dominant mədəniyyətin normalarına cavab verə bilmədiklərindən və deviant kimi qiymətləndirildiklərinə görə onlar dominant mədəniyyətdə tam iştirak etməkdən kənarlaşdırılır. Ortaq marginallaşma, bir çox subkulturların əsas cəmiyyətdə fərqli mənşələrə malik olmasına baxmayaraq eyni “kənar” statusunu paylaşa bilməsi fikri hesab olunur. [3] Eynilə, subkulturların struktur olaraq marginallaşmaqdan fərqli olaraq öz marginallaşmalarını “seçə” bilərlər. Məsələn, rok subkulturasında iştirak edən fərqlər məqsədyönlü şəkildə əsas cəmiyyətin qanunlarını qaldırmaq üçün saçlarına mohawk geyə bilərlər.

Cəmiyyət əvvəlcə bu şəxsləri şəxsiyyətlərinin müəyyən bir aspektinə görə marginallaşdırıla bilər, lakin onlar saçlarına mohawk geyindikdən sonra, cəmiyyət onları subkulturada iştiraklarına və onun deviant üslubuna görə kənarlaşdırır. Marginallaşma nöqtəyi nəzərindən, cinsi azlıqlar da özlərini LGBT mədəniyyəti kimi 20-ci və 21-ci əsrin ən böyük cinsi subkulturası hesab edirlər.

Bununla bərabər subkultura anlayışı keçən əsrdə fərqli baxışlarla da təhlil olunaraq ilkin anlayışından uzaqlaşdırılmışdır. Bu baxımdan submədəniyyət anlayışı müxtəlif transformasiyalara məruz qalaraq bir çox spesifik növləri də formalaşmışdır. [2]

Sosioloq Qeri Alan Fayn və Şeril Klaynmanın 1979-cü ildəki tədqiqatı göstərdi ki, subkulturlar elə bir qrupdur ki, qrupdaxili dəyərləri, normaları, davranışları qəbul etmək potensialı olan üzvləri təhrik etməyə xidmət edir.

1940-cı illərdə ilk dəfə Amerikada Çikaqo məktəbində gənclərin müxtəlif davranışları, psixoloji vəziyyətləri, sosial həyatda özlərini

idarəetmə formalarının təhlili olaraq submədəniyyət anlayışı formalaşmağa başlanmışdır. Burada gənclərin kriminal vəziyyətlərə düşməsi, sosial həyata dezadaptasiyası, uyğunlaşa bilməməsi kimi hallar müşahidə olunmuş və bu kimi halları gənclərin formalaşdırdığı və ya onlar arasında yaranan mini mədəniyyət kimi izah edirlər. Bu yeni mədəniyyət növü digərlərindən çox fərqləndiyi üçün tədqiqatçıların diqqətini çəkməyə başlamışdır. [2] Bu baxımdan Amerikada başlayan ilk tədqiqatları nəzərə alsaq, bunu submədəniyyətin ilk yarandığı və formalaşmağa başladığı dövr hesab etmək olar.

1940-cı illərin sonlarından başlayaraq 1960-cı illərdə subkultura anlayışının tədqiq olunması geniş vüsət almışdı. Tədqiqat artıq sadəcə Amerikada deyil, həmçinin Böyük Britaniya və Kanadada da başlamışdı. Tədqiqatçılar artıq gənclərin sadəcə kriminal qruplarını deyil, ümumilikdə sosial həyatdakı gəncləri tədqiq etməyə başlamışdılar. Həmin dövrdə dünyada texnoloji inkişaf, yeni dəyərlərin, ideologiyaların formalaşdığı bir sosial mühitdə artıq gənclərdə liberal düşüncə tərzini meydana çıxarmış, onlar daha sərbəst yaşamaq, maddi və mənəvi olaraq valideynlərindən azad olmaq, mənəvi və mühafizəkar fikirlərdən qurtulmaq istəyirdilər. Bu kimi hallar gənclər arasında yeni bir submədəniyyətin formalaşmasını göstərirdi. Bu dövrü submədəniyyətin formalaşmasının ikinci mərhələsi hesab etmək olar. Bu mərhələdə Mod, Rudboy, Tedi-boy və s. adlı submədəniyyət formaları meydana çıxmışdır, hansı ki, bu mədəniyyət nümunələri cəmiyyətin daha kasıb təbəqəsinin nümayəndələrini birləşdirən yeniyetmə gənclərin olduğu və özlərini daha yüksək elit təbəqəyə mənsub gənclərin həyat tərzlərinə oxşatmağa çalışırdılar.

Submədəniyyət fenomeninin formalaşmasının üçüncü mərhələsi kimi 1960-cı illərin sonlarından başlayan tədqiqatlar və araşdırmalar göstərir ki, bu mərhələ digərlərindən olduqca çox fərqlənir. Bu dövrdə submədəniyyət fenomeni ilə yanaşı, əks mədəniyyət anlayışı da meydana çıxmağa başlamışdır. [2] Əksmədəniyyət anlayışının nümayəndələri digərlərindən fərqli olaraq hakim mədəniyyət növlərinə qarşı etiraz edir, ictimai-siyasi ideologiyaları müdafiə edirdi. Əksmədəniyyət anlayışını ilk dəfə elmi ədəbiyyata 1960-cı ildə amerikalı sosioloq Con

Milton Yinqer “Əksmədəniyyət və submədəniyyət” adlı məqaləsində gətirmişdir. Bu məqaləsində əksmədəniyyət fenomenini izah edərkən dominant və hakim mövqə tutan dəyərlərə etiraz edən, onları inkar edən gənclər haqqında yazırdı.

1960-cı illərdən başlayaraq Pank, Hipi, Qot, Emo və s. adlı müxtəlif submədəniyyət növü kimi əksmədəniyyət növləri yaranmağa başlamışdır. Bu mədəniyyət növləri öz geyim tərzini, həyata baxış bucağını, yaşayış tərzini və üsyankar davranışları ilə həmin dövrün yeniyetmələrinə böyük təsir etmiş, bir çoxlarını da öz qruplarına daxil edə bilmişdilər.

1980-cı illərdən başlayaraq bir çox tədqiqatçılar artıq submədəniyyət anlayışının yeni dövrün tələblərinə uyğun olmadığını və yeni fenomenin yaranmasının labüd olduğunu iddia etməyə başladılar və nəticə olaraq 1990-cı illərdən başlayaraq submədəniyyətin dördüncü inkişaf mərhələsi formalaşdı və bu mərhələdə postsubmədəniyyət anlayışı meydana çıxdı. [9] Bu fenomenin izahından göstərilir ki, artıq gənclərin submədəniyyətində və yaxud da qruplarında sabitlik, sərhəd anlayışı yoxdur.

Bütün bu deyilənlər yeniyetmə gənclərin dünyaya baxışının və həyat tərzinin formalaşmasına, bir müddət sonra isə dəyişməsinə, bu nöqtəyi nəzərdən baxıldıqda isə submədəniyyət fenomeninin geniş vüsət almasına, inkişaf dinamikasının sürətlənməsinə gətirib çıxarmışdır.

Fil Koen 1970-ci illərin əvvəllərində submədəniyyət və gənclərin cəmiyyətdə formalaşmasının qarşılıqlı əlaqəsini aşkara çıxarmaq üçün Şərqi London gənclərini tədqiq etməyə başladı. O, iki fərqli gənc subkulturasının öz icmalarında baş verən dəyişikliklərə necə reaksiya verdiyini müəyyən etmək üçün konteksti daha geniş araşdırmağa başladı. O, Mod reaksiyasının yeni zənginlik ideologiyasına qarşı olduğunu irəli sürdü. Onlar göstərmək istəyirdilər ki, pulları var və onu necə xərcləməyi bilirlər. Bunun əksinə olaraq, skinhedlər daha ənənəvi işçi sinfi icmasına nəzər saldılar. Hər nəsil iş tapmağa çalışır və ya işsizliyə uyğunlaşır. Lakin 1920-ci illərdə sonrakı onilliklərdən çox fərqli iqtisadi şərait var idi. Cohen iddia edirdi ki, gənclər öz xüsusi şəraitləri ilə mübarizə aparmaq və cəmiyyətin hakim dəyərlərinə müqavimət göstərmək vasitəsi kimi mədəni üslub inkişaf etdirirlər. Bu, fəhlə sinfi gənclərini sinfi mübarizənin standart daşıyıcıları kimi ortaya qoyur.

Gəncliyin cəmiyyəti dəyişdirmək üçün edə biləcəyi real mənada çox az şey var, lakin müqavimət üslub vasitəsilə göstərilə bilən subyektiv məmnunluq təklif edir: geyim, saç düzümü, musiqi və müxtəlif gənclik mədəniyyətlərinin dili. Koen iddia edirdi ki, bu üslublar mənasız deyil, məna baxımından dərin qatlardır. Bu, marksizmin strukturalizmini Etiketləmə Nəzəriyyəsi ilə sintez edən Marksist Subkultural Nəzəriyyənin tətbiqidir. Bu yanaşma Birminqem Universitetində Müasir Mədəniyyət Araşdırmaları Mərkəzinin yanaşmasına uyğun gəlirdi. Bu yanaşma gənclik mədəniyyətinin məzmununa və sinif mənşəyinin yaratdığı fərqlərə diqqət yetirir. Belə bir fikir irəli sürülürdü ki, kapitalist cəmiyyəti cəmiyyətin mədəni dəyərlərindən öz mənfəətləri üçün istifadə edərək hegemonluğa nail olmağa çalışır. Böyüklərin hökmranlığı ipoteka, kredit kartları və ailə öhdəlikləri sistemi vasitəsilə həyata keçirilir və onlar kapitalizmin nisbi təhlükəsizliyini qəbul etməyə şübhələndirilir. Lakin gənclər ailə üçün uzunmüddətli öhdəlikdən və ya məsuliyyətdən nisbətən azaddırlar və çoxlu işsizlərlə gənclər hegemonluğun strukturunda ən zəif nöqtədir. [10]

Submədəniyyət anlayışı və onun inkişaf dinamikası Azərbaycandan da yan keçməmişdir. Ötən əsrin yeniyetmə gənclərində bu anlayışın təzahür xüsusiyyətləri də özünü biruzə vermişdir. Azərbaycanda 20-ci və 21-ci əsrin gənclərinin davranış tərzinə sosial-psixoloji aspektdən nəzər salsaq, görərik ki, digər dünya ölkələrində də olduğu kimi ölkəmizdə də texnologiyanın inkişafı ilə əlaqədar olaraq gənclərin davranış tərzini, dünyaya baxış dərəcəsi kəskin sürətdə fərqlənməyə başlayıb. Bu fərq gənclərin hazırkı cəmiyyətdə özlərini necə qəbul etdikləri və gələcəyə necə baxdığını ilə əlaqəli qarşılıqlı əlaqədə olub, müxtəlif kateqoriyalar üzrə formalaşmağa başlamışdır. Bu da Azərbaycan gənclərinin müasir cəmiyyətin, dünyada gedən sosial-psixoloji proseslərin təsirindən kənar olmadığını və bu təsirdən asılı olaraq müəyyən formada öz fərdiyyət anlayışını dərk etməyə çalışdığını göstərir.

Bir çox dünya ölkələrindən fərqli olaraq gənclər və gənc nəslin nümayəndələri Azərbaycan dövlətinin əsas demografik kateqoriyalarından biri hesab olunur və gənclərin dövlətimizin gələcək siyasət prioritetində aparıcı rol oynayıır.

Azərbaycanda demoqrafik göstəricilərin mühüm faktorlarından biri də gənclərdir. Sosial-demoqrafik qrup kimi gənclər əsasən yaş xüsusiyyətlərinə və göstəricilərinə görə digərlərindən fərqlənirlər. Azərbaycanda 16-30 yaş arası insanlar gənc hesab olunur. Bununla yanaşı Azərbaycan Respublikasının “Gənclər siyasəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa dəyişikliklər və əlavələr edilməsi haqqında” 5 may 2007-ci il tarixli Qanuna əsasən Azərbaycanda gənclər 14-29 yaşlarında hesab edilir. [5, 132] Bu baxımdan da Azərbaycanda son dövrlərdə gənclərin sayı xeyli dərəcədə artmışdır. Gənc və güclü dövlət olaraq Azərbaycan əhalisinin mühüm hissəsinin gənclərdən təşkil olunması bu dövlətin perspektivdə iqtisadi baxımdan güclü göstəricilərə sahib olacağını əks etdirir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 2012-ci il 29 dekabr tarixli 800 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan 2020: Gələcəyə baxış” İnkişaf Konsepsiyasının 7.3-cü bəndində nəzərdə tutulan silsilə tədbirlər ölkədə demoqrafiya və əhali sakinliyinin inkişafına xidmət edir. Bununla bağlı olaraq, “Azərbaycan Respublikasının demoqrafiya və əhali sakinliyinin inkişafı sahəsində Dövlət Proqramı”nın (2014-2015) layihəsi hazırlanmışdır. [5, 152] Bu inkişaf konsepsiyası və layihə proqramları Azərbaycan dövlətinin xalqa və əsasən də gənc nəsələ göstərən diqqət və qayğının təzahürü hesab olunur. Ölkə əhalisinin 23,6 faizini təşkil edən gənclərə dövlət qayğısı kimi 2002-ci ildə qəbul edilmiş “Gənclər siyasəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu, 2005, 2011 və 2017-ci illərdə “Azərbaycan gəncliyi Dövlət Proqram”ları, 2015-ci ildə isə “2015–2025-ci

illərdə Azərbaycan gənclərinin İnkişaf Strategiyası” nı göstərmək olar. Qəbul olunan və yerinə yetirilən proqram, layihələrdən bütün ölkə gəncləri səmərəli istifadə edirlər.

Dövlətin gənclərə və gənclərin problemlərinə biganə qalmadığının sübutu olaraq hər il Dövlət Statistika Komitəsi “Azərbaycan gəncləri” adlı statistik məcmuə hazırlayır və nəşr edir.

Nəticə

Bu məcmuədə “Demoqrafik göstəricilər”, “Sağlamlığın qorunması”, “Təhsil və elm”, “Məşğulluq və işsizlik”, “Asudə vaxt”, “Gənc ailələrdən ibarət olan ev təsərrüfatları, gənclərin miqrasiyası və gün ərzində orta vaxt sərfi” və “Hüquqpozmalər”və s. kimi bölmələrdə gənclər haqqında məlumat verilir. [6] Bütün bunlar bir daha sübut edir ki, Azərbaycan Respublikası gənc nəsələ və onların formalaşdırma biləcəyi mədəniyyət növlərinə daima dəstək və qayğısını hiss etdirəcəkdir.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Vahidov F., Ağayev T. Sosiologiya. Bakı, Təknur, 2008, s.333
2. <https://bakuresearchinstitute.org/az/subm%C9%99d%C9%99niyy%C9%99tl%C9%99rin-dovrl%C9%99sm%C9%99si/>
3. https://en.wikipedia.org/wiki/Subcultural_theory
4. <https://haenfler.sites.grinnell.edu/sub-cultural-theory-and-theorists/what-is-a-subculture/>
5. Həsənov R., Sosial siyasət. Bakı, Avropa, 2016, s.310
6. . <https://www.stat.gov.az/source/demoqraphy/ay/>

Рубаба Мубариз кызы ШАФИБЕЙЛИ
Докторант кафедры социологии БГУ

ФОРМИРОВАНИЕ И РАЗВИТИЕ МОЛОДЕЖНОЙ СУБКУЛЬТУРЫ

Резюме: В этой статье я изучила формирование и развитие молодежной субкультуры. Понятие субкультуры, которое начало формироваться в XX веке и возникло в результате молодежных коллективизаций, с тех пор находится в центре внимания многих исследователей. Это понятие происходит от латинских слов суб и культура. С этой точки зрения субкультура означает внутрикультурное, межкультурное.

Люди, составляющие субкультуру, принадлежат к разным группам общества, отличаются от других членов общества по полу, возрасту, этническому составу, художественным вкусам, стилю одежды и

образу жизни и объединяются под субкультурой. Учитывая все это, субкультуру можно охарактеризовать как дополнительную форму культуры, состоящую из молодежи со своими моральными ценностями, нормами, образом жизни и образом мышления.

Ключевые слова: *субкультура, социальная жизнь, социальные нормы, молодежная политика*

Rubaba Mubariz SHAFİBAYLİ

Doctoral student of the Sociology Department, BSU

FORMATION AND DEVELOPMENT OF YOUTH SUBCULTURE

Summary: In this article, I have analyzed the formation and development of the youth subculture. The concept of subculture, which began to form in the 20th century and emerged from youth collectivizations, has been the focus of many researchers since that time. This concept comes from the Latin words sub and culture. From this point of view, subculture means intra-cultural, inter-cultural.

The people forming subculture belong to a different group of society, differ from other members of the society in terms of gender, age, ethnic composition, artistic tastes, clothing style and lifestyle, and unite under the subculture. Considering all this, subculture can be described as an additional form of culture consisting of young people with their own moral values, norms, way of life and way of thinking.

Keywords: *subculture, social life, social norms, youth policy.*

Daxil olub: 11.08.2022